

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (tizedik tanács)

2025. április 30.(*)

„Előzetes döntéshozatal – Fogasztóvédelem – 93/13/EGK irányelv – A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – Devizában nyilvántartott lízingszerződés – 6. és 7. cikk – Az árfolyamkockázatot a fogyasztóra hárító szerződési feltétel – Az ilyen kikötés tisztességtelen jellege megállapításának joghatásai – A szerződés érvénytelensége – E szerződés teljes egészében való semmissé nyilvánításának joghatásai.”

A C-630/23. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Kúria (Magyarország) a Bírósághoz 2023. október 17-én érkezett, 2023. szeptember 26-i határozatával terjesztett elő a

ZH, KN és az AxFina Hungary Zrt.

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (tizedik tanács),

tagjai: D. Gratsias tanácselnök, E. Regan és B. Smulders (előadó) bírák,

főtanácsnok: D. Spielmann,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következő által előterjesztett észrevételeket:

- ZH és KN képviseletében Marczingós L. ügyvéd,
- az AxFina Hungary Zrt. képviseletében Stanka G. ügyvéd,
- a magyar kormány képviseletében Fehér M. Z. és Szíjjártó K., meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviseletében P. Kienapfel és Teleki Zs., meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 288. o.) 1. cikke (2) bekezdésének, 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének értelmezésére irányul.

2 E kérelmet a ZH és KN (a továbbiakban együtt: a két fogyasztó), valamint az AxFina Hungary Zrt. (a továbbiakban: AxFina) között folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő, amelynek tárgyát az AxFina és ZH között létrejött, devizában nyilvántartott lízingszerződésben szereplő, árfolyamkockázatra vonatkozó kikötés (a továbbiakban: árfolyamkockázatra vonatkozó kikötés) elhagyásának jogkövetkezményei képezik.

Jogi háttér

Az uniós jog

3 A 93/13 irányelv huszonegyedik és huszonnegyedik preambulumbekzdése kimondja:

„mivel a tagállamok kötelesek gondoskodni arról, hogy ne alkalmazzanak tisztességtelen feltételeket az eladó vagy a szolgáltató fogyasztóval kötött szerződéseiben, de ha a szerződés mégis tartalmaz ilyen feltételeket, akkor azok ne legyenek kötelező érvényűek a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is kötelezi a feleket

[...]

mivel a tagállamok bíróságainak és közigazgatási szerveinek megfelelő és hatékony eszközökkel kell rendelkezniük ahhoz, hogy megszüntessék a fogyasztókkal kötött szerződésekben a tisztességtelen feltételek alkalmazását.”

4 Ezen irányelv 1. cikkének (2) bekezdése értelmében:

„Azok a feltételek, amelyek kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket, valamint olyan nemzetközi egyezmények alapelveit vagy rendelkezéseit tükrözik, amely egyezményeknek a tagállamok vagy [az Európai] Közösség aláírói, különösen a fuvarozás területén, nem tartoznak az ebben az irányelvben előírt rendelkezések hatálya alá.”

5 Az említett irányelv 6. cikkének (1) bekezdése így rendelkezik:

„A tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.”

6 Ugyanezen irányelv 7. cikke (1) bekezdésének a szövege a következő:

„A tagállamok a fogyasztók és a szakmai versenytársak érdekében gondoskodnak arról, hogy megfelelő és hatékony eszközök álljanak rendelkezésre ahhoz, hogy megszüntessék az eladók vagy szolgáltatók fogyasztókkal kötött szerződéseiben a tisztességtelen feltételek alkalmazását.”

A magyar jog

A régi Polgári Törvénykönyv

7 A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény alapügyre alkalmazandó változatának (a továbbiakban: régi Ptk.) 209/A. §-a előírja, hogy a fogyasztói szerződésben az általános szerződési feltételként a szerződés részévé váló, továbbá az eladó vagy szolgáltató által egyoldalúan, előre meghatározott és egyedileg meg nem tárgyalt tisztességtelen kikötés semmis. E 209/A. § értelmében a semmisségre csak a fogyasztó érdekében lehet hivatkozni.

8 A régi Ptk. 237. §-ának (1) bekezdéséből kitűnik, hogy érvénytelen szerződés esetén az e szerződés megkötése előtt fennállott helyzetet kell visszaállítani.

9 E törvénykönyv 237. §-ának (2) bekezdése értelmében:

„Ha a szerződéskötés előtt fennállott helyzetet nem lehet visszaállítani, a bíróság a szerződést a határozathozatalig terjedő időre hatályossá nyilvánítja. Az érvénytelen szerződést érvényessé lehet nyilvánítani, ha az érvénytelenség oka – különösen uzsorás szerződés, a felek szolgáltatásainak feltűnő aránytalansága esetén az aránytalan előny kiküszöbölésével – megszüntethető. Ezekben az esetekben rendelkezni kell az esetleg ellenszolgáltatás nélkül maradó szolgáltatás visszatérítéséről.”

10 Az említett törvénykönyv 361. §-ának (1) bekezdéséből kitűnik, hogy az a személy, aki másnak rovására jogalap nélkül jut vagyoni előnyhöz, köteles ezt az előnyt visszatéríteni.

11 Ugyanezen törvénykönyv 363. §-a értelmében: „[a] gazdagodással kapcsolatos vagyoni előnyök visszatérítésére a jogalap nélküli birtoklásra vonatkozó szabályokat [...] kell alkalmazni; a visszatérítésre köteles személy a dologra fordított szükséges költségei megtérítését követelheti.”

A DH1 törvény

12 A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvénynek (a továbbiakban: DH1 törvény) az alapügyre alkalmazandó változata 3. §-ának (1) és (2) bekezdése értelmében:

„(1) A fogyasztói kölcsönszerződésben – az egyedileg megtárgyalt szerződési feltétel kivételével – semmis az a kikötés, amely szerint a pénzügyi intézmény a kölcsön-, illetve a lízingtárgy megvásárlásához nyújtott finanszírozási összeg folyósítására a vételi, a tartozás törlesztésére pedig az eladási vagy egyébként a folyósításkor meghatározott árfolyamtól eltérő típusú árfolyam alkalmazását rendeli.

(2) Az (1) bekezdés szerinti semmis kikötés helyébe [...] mind a folyósítás, mind pedig a törlesztés (ide értve a törlesztőrészlet és a devizában megállapított bármilyen költség, díj vagy jutalék fizetését) tekintetében a Magyar Nemzeti Bank hivatalos devizaárfolyamának alkalmazására irányuló rendelkezés lép.”

A DH2 törvény

13 A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (a továbbiakban: DH2 törvény) az alapügyben alkalmazandó változata 3. §-ának (1) bekezdése az alábbiakat írja elő:

„A [DH1 törvény] 3. § (1) bekezdése szerinti semmis kikötés alkalmazása esetén a semmis kikötés alapján folyósított és a (2) bekezdés szerinti módon átszámított kölcsön, valamint a semmis kikötésnek megfelelően teljesített és a (2) bekezdés szerinti módon átszámított törlesztőrészletek közötti különbséget összegét árfolyamrésből származó túlfizetésként kell elszámolni a fogyasztó javára.”

14 A DH2 törvény 37. §-ának (1) bekezdése értelmében:

E törvény hatálya alá tartozó szerződések tekintetében a szerződés érvénytelenségének vagy a szerződés egyes rendelkezései érvénytelenségének [...] megállapítását – az érvénytelenség okától függetlenül – a bíróságtól a fél csak az érvénytelenség jogkövetkezményeinek – a szerződés érvényessé vagy a határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánításának – alkalmazására is kiterjedően kérheti. [...]”

A DH7 törvény

15 Egyes fogyasztói kölcsönszerződésekből eredő követelések forintra átváltásával kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2015. évi CXLV. törvény alapeljárásra alkalmazandó változatának (a továbbiakban: DH7 törvény) 3. §-a a következőket írja elő:

„A pénzügyi intézmény köteles az e törvény hatálya alá tartozó

- a) devizaalapú kölcsönszerződések alapján fennálló, devizában nyilvántartott követelését a 4. alcímben foglaltak alapján forintkövetelésre átváltani (a továbbiakban: forintra átváltás),
- b) már felmondott fogyasztóval kötött devizaalapú kölcsönszerződésből eredő devizában nyilvántartott követelését az 5. alcímben foglaltak alapján forintkövetelésre átváltani.”

16 A DH7 törvény 9. §-ának (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A devizaalapú kölcsönszerződések ezen alcím szerinti módosítása az ügyleti kamat, díj, költség mértéke tekintetében az érintett fogyasztóra nem lehet hátrányosabb.”

17 E törvény 12. §-ának (1) bekezdése értelmében:

„A forintra átváltásnál alkalmazott árfolyam a 2015. augusztus 19. napján az MNB által hivatalosan jegyzett devizaárfolyam.”

18 Az említett törvény 15. §-ának (1) bekezdése az alábbiak szerint rendelkezik:

„A már felmondott devizaalapú kölcsönszerződésből eredő, devizában nyilvántartott követelést a pénzügyi intézmény az ezen alcímben meghatározottak szerint, a 12. § (1) bekezdésében rögzített árfolyamon forintkövetelésre váltja át.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

19 2007. június 21-én ZH egy gépjármű megvásárlása céljából devizában – konkrétan svájci frankban (CHF) – nyilvántartott lízingszerződést kötött az AxFinával, KN pedig egyetemleges felelősséget vállalt ZH szerződéses kötelezettségeinek teljesítéséért. A felek megállapodtak abban, hogy az alapügy tárgyát képező hitelt 120 havi fix, forintban (HUF) meghatározott törlesztőrészletben kell visszafizetni. E szerződés ezenkívül tartalmazta az árfolyamkockázatra vonatkozó kikötést, amelynek értelmében a deviza árfolyamának változását az említett szerződés lejártakor elszámolják, és ez azt eredményezte, hogy az említett devizának a forinthez viszonyított felértékelődéséhez kapcsolódó kockázat teljes egészében a két fogyasztót terheli.

20 Az AxFina a két fogyasztónak felróható fizetési késedelmek miatt 2013. május 7-én azonnali hatállyal felmondta a lízingszerződést, amivel az e szerződésből eredő, forintban számított teljes tartozás egy összegben esedékessé vált. E tartozásból az AxFina levonta többek között a DH2 törvény 3. §-ának (1) bekezdésében előírt elszámolásból eredő összeget mint a DH1 törvény 3. §-ának (1) bekezdése szerinti árfolyamrésből származó túlfizetést, valamint az érintett gépjármű értékesítéséből származó összeget.

21 Az AxFina keresetet indított annak érdekében, hogy abban az esetben, ha az árfolyamkockázatra vonatkozó kikötés tisztességtelen jellegét, és következésképpen az említett szerződés érvénytelenségét megállapítják, ugyanezen szerződést a megkötésének időpontjára visszamenőleges hatállyal nyilvánítsák érvényesnek, és a két fogyasztót egyetemlegesen kötelezzék 1 637 682 HUF (hozzávetőleg 4000 euró) tőke és késedelmi kamata megfizetésére. Ezen összegből 972 960 HUF (hozzávetőleg 2250 euró) árfolyamkockázat címén fizetendő.

22 Ítéletében az első fokon eljáró bíróság, bár megállapította az alapügy tárgyát képező lízingszerződésnek az árfolyamkockázatra vonatkozó kikötés tisztességtelen jellege miatti érvénytelenségét, kimondta, hogy a két fogyasztó mindemellett korlátozott mértékben köteles viselni ezt a kockázatot. E célból a bíróság az AxFina e szerződés alapján fennálló, általa érvényesnek nyilvánított követelését csökkentette azzal az összeggel, amely ZH ahhoz a helyzethez képest bekövetkező veszteségének felel meg, mint ha az említett szerződést forintban határozták volna meg.

23 A két fogyasztó által ezen ítélettel szemben benyújtott fellebbezés tárgyában eljáró bíróság helybenhagyta ezt az ítéletet. Álláspontja szerint az említett ítéletben elfogadott megoldás lehetővé tette az e fogyasztóknak az árfolyamkockázatra vonatkozó feltétel által okozott érdeksérelem kiküszöbölését. Ezenkívül szerinte az említett szerződésben előírt szolgáltatások irreverzibilitása kizárta annak a helyzetnek a helyreállítását, amelyben az említett fogyasztók az árfolyamkockázatra vonatkozó kikötés hiányában lettek volna.

24 Ugyanezen fogyasztók a másodfokú ítélettel szemben felülvizsgálati kérelmet nyújtottak be a kérdést előterjesztő bírósághoz, a Kúriához (Magyarország). Ennek keretében többek között az AxFina által benyújtott eredeti keresetet elutasító döntés hozatalát kéri, arra hivatkozva, hogy ellentétes az uniós joggal azon megoldás kizárása, amely azon helyzet visszaállítására irányul, amelyben ők az árfolyamkockázatra vonatkozó kikötés hiányában lettek volna, és hogy a bíróság egyébiránt nem módosíthatja e tisztességtelen kikötés tartalmát.

25 A kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy ily módon a devizában nyilvántartott lízingszerződés sorsáról kell határoznia abban az esetben, ha az e szerződésben szereplő valamely kikötést, amelynek értelmében az árfolyamkockázatot teljes egészében az érintett fogyasztó viseli, tisztességtelennek minősítenek amiatt, hogy a fogyasztót nem megfelelően tájékoztatták a kockázat jellegéről, és ha ezen, az említett szerződés elsődleges tárgyát meghatározó kikötés elhagyása ugyanezen szerződés egészének érvénytelenségét eredményezné.

26 E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság először is kifejti, hogy a magyar jogban a szerződés teljes érvénytelenségének a jogkövetkezményeit a régi Ptk. 237. §-ának (1) és (2) bekezdése szabályozza. E rendelkezés értelmében ezen érvénytelenség elsődlegesen alkalmazandó és „egymással egyenrangú” jogkövetkezménye vagy az eredeti állapot helyreállítása, vagy – ha az érvénytelenség oka kiküszöbölhető – a szerződés *ex tunc* hatályú érvényessé nyilvánítása, és erre az érvényessé

nyilvánításra többek között akkor kerülhet sor, ha az e szerződés megkötése előtti állapot helyreállítása nem lehetséges. Amennyiben az ilyen érvényessé nyilvánítás sem lehetséges, az eljáró bíróság az említett szerződést a határozathozatalig terjedő időre hatályossá nyilvánítja, és rendelkezik az esetleg ellenszolgáltatás nélkül maradt szolgáltatás ellenértékének megtérítéséről.

27 Ami különösen a DH1 és a DH2 törvény hatálya alá tartozó olyan szerződéseket illeti, mint az alapügyben szóban forgó lízingszerződés, a DH2 törvény 37. §-ának (1) bekezdése értelmében csak a szerződés érvényessé vagy a határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánítására kerülhet sor, és így e rendelkezés kizárja az eredeti állapot helyreállítását. Hasonlóképpen, a magyar jogirodalom és ítélkezési gyakorlat szerint a hitelmegállapodások és a lízingszerződések jellegére tekintettel az ilyen szerződések érvénytelensége esetén nem képzelhető el az eredeti állapot helyreállítása.

28 Ennek keretében a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy bár a Bíróság több alkalommal, többek között a 2023. április 27-i AxFina Hungary ítéletben (C-705/21, EU:C:2023:352) és a 2023. június 15-i Bank M. (A szerződés semmisségének következményei) ítéletben (C-520/21, EU:C:2023:478) állást foglalt a 93/13 irányelvre tekintettel fennálló jogkövetkezményekről, egy olyan kikötés tisztességtelen jellege miatt, amelynek elhagyása az érintett szerződés érvénytelenségét vonja maga után, az ezen ítéletekből eredő ítélkezési gyakorlat nem vonatkozik a magyar szabályozás és gyakorlat értelmezésére vonatkozó valamennyi releváns kérdésre, és nem minden esetben egyeztethető össze azokkal.

29 A jelen ügyben a DH1 és a DH2 törvény alkalmazása azzal a hatással járna, hogy az alapügyben szóban forgó lízingszerződés alapján nyújtandó szolgáltatás értéke – akár svájci frankban, akár forintban – mindig kiszámítható, még az árfolyamkockázatra vonatkozó kikötés „kiesése esetén” is, ami lehetővé teszi e szerződés számára, hogy továbbra is kifejtse joghatásait. Általánosabban fogalmazva, a magyar jogban a szerződés érvénytelensége nem feltétlenül jár annak megsemmisítésével, így logikusan helytelen következtetés lenne az *in integrum restitutió*t az ilyen megsemmisítés egyetlen lehetséges jogkövetkezményének tekinteni.

30 A kérdést előterjesztő bíróság e tekintetben hangsúlyozza, hogy a 93/13 irányelv, amely e területen csak minimumharmonizációt valósított meg, nem szabályozza kifejezetten azt a kérdést, hogy milyen jogkövetkezmények alkalmazandók a szerződés érvénytelenségének esetére. Ennélfogva e következmények meghatározása a tagállamok eljárási autonómiájának körébe tartozik, azzal a megkötéssel, hogy a nemzeti bíróság köteles gondoskodni arról, hogy az érintett fogyasztó végső soron abba a helyzetbe kerüljön, amelyben akkor lett volna, ha a tisztességtelennek nyilvánított kikötés soha nem létezett volna.

31 Így a kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy nem kell-e úgy tekinteni, hogy valamely szerződés a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése értelmében véve a tisztességtelen feltételek kihagyásával „is teljesíthető”, ha e szerződés egészének a valamely, tisztességtelennek minősített kikötésének elhagyását követő érvénytelensége esetén a nemzeti bíróság a nemzeti jogszabályai alapján az említett szerződést a szerződés megkötésének időpontjára visszamenőleges hatállyal érvényesnek nyilváníthatja oly módon, hogy az abban foglalt tisztességtelen kikötés semmilyen kötelezettséget nem ró az érintett fogyasztóra, míg ugyanezen szerződés egyéb, nem tisztességtelen kikötései továbbra is ugyanúgy kötik a feleket.

32 Az ilyen megoldás a kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint nem jár az ítélkezési gyakorlat szerinti tiltott szerződésmódosítással, mivel az árfolyamkockázatra vonatkozó kikötés kiesik, és az alapügyben szóban forgó lízingszerződés e kikötés nélkül is fennmaradhat. E szerződés jellege sem módosul, mivel a kölcsön pénzmenén alapuló elszámolás fennmarad, azzal, hogy az árfolyamkockázatot immár a hitelintézet viseli.

33 Egyébiránt a tisztességtelen kikötés egyszerű elhagyásához kapcsolódó visszatartó hatás a szankciók arányossága elvének tiszteletben tartása mellett biztosított, azaz az érintett kölcsön fogyasztóra nézve kedvezőbb, a devizához igazodó kamatmértékkel marad fenn, anélkül azonban, hogy a konstrukció szerinti „ellentételezés”, a fogyasztó által viselt árfolyamkockázat azt kompenzálná, mivel

a hitelintézet köteles visszatéríteni az említett fogyasztónak az árfolyamkockázatra vonatkozó kikötés alapján beszedett összegeket.

34 A kérdést előterjesztő bíróság abban az esetben, ha az általa javasolt értelmezés nem egyeztethető össze az uniós joggal, arra kéri a Bíróságot, hogy adjon iránymutatást arra vonatkozóan, hogy milyen jogkövetkezményeket vonhat le közvetlenül e jogból egy érvénytelen szerződés esetén, amennyiben úgy véli, hogy ebben az esetben a belső jogát *contra legem* kellene értelmeznie.

35 Másodszor, a kérdést előterjesztő bíróság rámutat, hogy az alapügyben szóban forgó lízingszerződés a DH7 törvény hatálya alá is tartozik. E törvény értelmében az e szerződésből eredő követeléseket a jövőre nézve a 2015. augusztus 19. napján a Magyar Központi Bank által hivatalosan jegyzett devizaárfolyamon forintkövetelésre kell átváltani. E tekintetben a DH7 törvény szabályozásából és jogalkotói indoklásából nem következik, hogy a felek jogaiban és kötelezettségeiben az érvénytelenséggel előidézett egyenlőtlenség kiküszöbölését célozná, hanem éppen ellenkezőleg, a jogalkotó általános jelleggel a nagyszámú érvényes szerződés esetén kívánta a fogyasztókat mentesíteni az árfolyamkockázat jövőbeni viselése alól.

36 Mindemellett e bíróság hajlik annak megállapítására, hogy bár az olyan kötelező érvényű törvényi rendelkezéseket tükröző szerződési feltételek, mint amilyen rendelkezések a DH7 törvényben szerepelnek, nem tartoznak a 93/13 irányelv rendelkezéseinek hatálya alá, e törvény mindazonáltal ellentétes ezen irányelvvel, mivel az bizonyos mértékű árfolyamkockázat viselését hárítja az érintett fogyasztóra, noha e fogyasztót teljes mértékben mentesíteni kell az alól, így az említett törvény alkalmazását mellőzni kell.

37 E körülmények között a Kúria úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Helyes-e a [93/13 irányelv] 6. cikk[e] (1) bekezdésének »a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető« fordulatát úgy értelmezni, amely szerint teljesíthető a devizaalapú fogyasztói szerződés főszoolgáltatásának körébe tartozó, az árfolyamkockázatot korlátozás nélkül a fogyasztóra telepítő szerződési kikötés figyelmen kívül hagyásával a szerződés, tekintettel arra, hogy a tagállami jog a devizaátváltási mechanizmust kötelező törvényi rendelkezésekkel szabályozza?

Összeegyeztethető-e a 93/13 irányelv 1. cikk[ének] (2) bekezdésével, 6. cikk[ének] (1) bekezdésével, valamint 7. cikk[ének] (1) bekezdésével az olyan tagállami bírósági jogalkalmazás, amely (a tagállami jog irányelv fényében történő értelmezése alapján és az Európai Unió Bírósága által adott jogértelmezési elveket követve) a jogalap nélküli gazdagodás elveinek figyelembevételével

a) úgy rendeli el visszatéríteni (vagy elszámolni) a fogyasztónak azokat az összegeket, amelyeket a hitelező a tisztességtelennek ítélt feltétel alapján szedett be, hogy erről nem *in integrum restitutio* keretében rendelkezik, mert a tagállami jog speciális rendelkezése az érvénytelenség e lehetséges jogkövetkezményét kizárja, és nem önállóan a jogalap nélküli gazdagodás szabályait alkalmazza, mert ilyen jogkövetkezményt a tagállami jog nem fűz a szerződés érvénytelenségéhez, hanem [e] fogyasztót úgy mentesíti a számára különösen hátrányos következménytől[,] és egyben a szerződő felek közötti szerződéses egyensúlyt úgy állítja helyre a semmisség tagállami jog szerinti elsődleges jogkövetkezményének, a szerződés érvényessé nyilvánításának alkalmazásával, hogy a tisztességtelen feltételek nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, ugyanakkor a szerződés további (nem tisztességtelen) elemei (beleértve a szerződéses kamatot és egyéb díjakat is) változatlan feltételekkel továbbra is kötik a feleket[;]

b) abban az esetben, ha az érvényessé nyilvánítás nem lehetséges, az érvénytelenség jogkövetkezményét úgy vonja le, hogy a szerződést az elszámolás érdekében az ítélethozatalig hatályossá nyilvánítja, és a felek között a jogalap nélküli gazdagodás elveinek alkalmazásával számol el?

2) A fenti okból érvénytelen szerződés jogkövetkezményének levonásakor félretehető-e az utóbb hatályba lépett tagállami jogszabály jövőre nézve történő forintosítást előíró rendelkezése, mivel az, az átváltási árfolyam meghatározásának következtében bizonyos mértékű árfolyamkockázat viselését hárítaná arra a fogyasztóra is, akit az árfolyamkockázat viselése alól – a tisztességtelen szerződési kikötés miatt – teljes egészében mentesíteni kellene?

3) Amennyiben az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonására az uniós joggal összhangban sem az érvényessé, sem a hatályossá nyilvánítással nem kerülhet sor, úgy *contra legem*, függetlenül a tagállam jogkövetkezményekre vonatkozó szabályozásától, kizárólag uniós jogi alapon milyen dogmatikai alapon, milyen jogkövetkezmény levonására kerülhet sor annak figyelembevétele mellett, hogy a 93/13 irányelv az érvénytelenség jogkövetkezményét nem szabályozza?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első és a harmadik kérdésről

38 Az első és a harmadik kérdés arra vonatkozik, hogy a 93/13 irányelv 1. cikkének (2) bekezdése, 6. cikkének (1) bekezdése és 7. cikkének (1) bekezdése milyen módon határozza meg azokat a részletes szabályokat, amelyek alapján értékelni kell azon, devizában nyilvántartott lízingszerződés fennmaradásának lehetőségét, amelyből az e devizához kapcsolódó árfolyamkockázatot teljes egészében az érintett fogyasztóra terhelő kikötést mint tisztességtelent eltávolították.

39 Előjáróban pontosítani kell, hogy mivel e kérdések a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése alapján tisztességtelennek nyilvánított feltételt tartalmazó szerződésre vonatkoznak, e kérdések szükségképpen azt feltételezik, hogy e kikötés ezen irányelv hatálya alá tartozik, tehát az irányelv 1. cikkének (2) bekezdése alapján – amely kizárja ezen irányelv hatálya alól többek között a kötelező érvényű törvényi vagy rendeleti rendelkezéseket tükröző szerződési feltételeket – nem vonható ki az irányelv hatálya alól.

40 E tekintetben, noha a kérdést előterjesztő bíróság az első kérdésében „törvényi rendelkezések[ben előírt]” „devizaátváltási mechanizmusra” hivatkozik, a Bíróság rendelkezésére álló iratokban semmi nem utal arra, hogy az említett feltétel, amely magára az árfolyamkockázatra, nem pedig a deviza átváltásának módjára vonatkozik, tükrözné az ilyen rendelkezések tartalmát, mivel e bíróság egyébiránt nem fejt ki azokat az okokat, amelyek miatt mindemellett szükséges lenne, hogy a Bíróság értelmezze a 93/13 irányelv 1. cikkének (2) bekezdését.

41 E körülmények között meg kell állapítani, hogy az együttesen vizsgálandó első és harmadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését – ezen irányelv 7. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben – úgy kell-e értelmezni, hogy az lehetővé teszi annak megállapítását, hogy a devizában nyilvántartott olyan lízingszerződés, amely az e devizához kapcsolódó árfolyamkockázatot az érintett fogyasztóra hárító kikötés mint tisztességtelen kikötés elhagyása folytán érvénytelenné vált, az első rendelkezés értelmében „a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető”, ha e szerződés olyan nemzeti jogszabály hatálya alá tartozik, amely az ilyen szerződések érvénytelenségének jogkövetkezményeként azt írja elő, hogy e fogyasztót kizárólag a tisztességtelen kikötés hátrányos hatásai alól kell teljes mértékben mentesíteni, miközben e szerződés többi elemének érvényessége és kötelező jellege fennmarad. Nemleges válasz esetén e bíróság ezenkívül azon jogkövetkezmények tisztázását kéri, amelyeket ugyanezen szerződés érvénytelenségéből le kell vonnia, miközben rámutat, hogy ebben az esetben lehetséges, hogy belső jogát *contra legem* kell értelmeznie.

A szerződéseknek a tisztességtelen feltételek kihagyása esetén való fennmaradására vonatkozó lehetőségről

42 Az állandó ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy tekintettel arra, hogy a fogyasztó az eladóhoz vagy szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzetben van, a 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének első tagmondata előírja, hogy a tisztességtelen feltételek nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve. E szabály olyan kógens rendelkezés, amely arra irányul, hogy a szerződő felek jogai és kötelezettségei tekintetében a szerződés által megállapított formális egyensúlyt a szerződő felek egyenlőségét helyreállító, valódi egyensúllyal helyettesítse (2024. április 9-i Profi Credit Polska [Jogerős határozattal befejezett eljárás újraindítása] ítélet, C-582/21, EU:C:2024:282, 73. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

43 Egyébiránt a fogyasztóvédelemhez fűződő közérdek jellegére és fontosságára tekintettel a 93/13 irányelv – amint az 7. cikkének az irányelv huszonegyedik preambulumbekzdésével összefüggésben értelmezett (1) bekezdéséből következik – arra kötelezi a tagállamokat, hogy rendelkezzenek megfelelő és hatékony eszközökről annak érdekében, hogy megszüntessék az eladók vagy szolgáltatók fogyasztókkal kötött szerződéseiben a tisztességtelen feltételek alkalmazását (2024. április 9-i Profi Credit Polska [Jogerős határozattal befejezett eljárás újraindítása] ítélet, C-582/21, EU:C:2024:282, 73. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

44 Ehhez a nemzeti bíróságoknak mellőzniük kell a tisztességtelen szerződési feltételek alkalmazását annak érdekében, hogy azok ne váltsanak ki kötelező joghatásokat a fogyasztó vonatkozásában, kivéve ha ezt a fogyasztó ellenzi (2020. július 9-i Raiffeisen Bank és BRD Groupe Société Générale ítélet, C-698/18 és C-699/18, EU:C:2020:537, EU:C:2019:537, 53. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

45 Ebből következik, hogy egy tisztességtelennek minősített szerződési feltételt főszabály szerint   gy kell tekinteni, mint amely nem is létezett, úgyhogy a fogyasztóra nézve nem fejthet ki joghatást. Ennélfogva egy ilyen kikötés tisztességtelen jellege b  rs  gi megállapításának főszabály szerint azon jogi és ténybeli állapot helyreállítását kell eredményeznie, amelyben a fogyasztó az említett kikötés hiányában lenne (2023. június 15-i Bank M. [A szerződés semmisségének következményei] ítélet, C-520/21, EU:C:2023:478, 57. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

46 A nemzeti bírság azon kötelezettsége, hogy mellőzze az olyan tisztességtelen szerződési feltétel alkalmazását, amely jogalap nélkül kifizetettnek bizonyuló összegek fizetésére kötelez, főszabály szerint ezzel egyező összegű visszafizetési kötelezettséget eredményez, amennyiben az ilyen visszafizetési kötelezettség hiánya kétségessé tehetné azt a visszatartó hatást, amelyet a 93/13 írányelv 7. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 6. cikkének (1) bekezdése kívánt f  zni a fogyasztók és az eladók vagy szolgált  t  k között megkötött szerződésekben foglalt kikötések tisztességtelen jelleg  nek megállapításához (2023. június 15-i Bank M. [A szerződés semmisségének következményei] ítélet, C-520/21, EU:C:2023:478, 58. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

47 Ezenkívül, b  r az említett írányelv 6. cikke (1) bekezdésének el  s   tagmondata pontosítja, hogy a tagállamok előírják, hogy „a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint” a tisztességtelen feltételek nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztókra nézve, az ugyanezen   r  nyelvben a fogyasztók számára garantált védelemnek a nemzeti jog által történő átvétele ugyanakkor nem változtathat e védelem terjedelmén, és ennélfogva lényegén (2024. december 12-i Kutxabank ítélet, C-300/23, EU:C:2024:1026, 160. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

48 K  vetkezk  ppen, b  r a tagállamok feladata az, hogy a nemzeti joguk által meghatározzák a valamely szerződésben foglalt kikötés tisztességtelen jellege megállapításának és e megállapítás konkrét joghatásai érvényesülésének módját, a tisztességtelen jelleg megállapításának lehetővé kell tennie azon jogi és ténybeli helyzet helyreállítását, amelyben a fogyasztó ezen tisztességtelen feltétel hiányában találná magát; többek között azzal, hogy a fogyasztó számára biztosítja az eladó vagy szolgált  t   jogalap nélküli – a fogyasztó k  r  ra az említett tisztességtelen feltétel alapján váló – gazdagodásának visszatérítéséhez váló jogot (2024.   prilis 25-i Caixabank [Elévülési idő] ítélet, C-484/21, EU:C:2024:360, 20. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

49 A jelen ügyben a kérdést előterjesztő bírság által nyújtott magy  razatokb  l az következik, hogy az olyan devizaalapú lízingszerződéseket illetően, amelyek az árfolyamkockázatra vonatkozó tisztességtelen kikötést tartalmaznak, és amelyek e kikötés elhagyása következtében érvénytelenné váltak, a magyar jog olyan megoldást   r el  , amely nem más, mint a DH2 törvény 37.   -ának (1) bekezdése szerinti „  rv  nyess  ” vagy „a határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá” nyilvánítás. Ennek keretében a DH1 törvény 3.   -a olyan devizaátváltási mechanizmust   r el  , amely biztosítja, hogy az érintett szerződés alapján nyújtandó szolgáltatások értékét az árfolyamkockázatra vonatkozó tisztességtelen kikötés elhagyását követően továbbra is ki lehessen számítani.

50 E bíróság, amint azt kifejti, abból az előfeltevésből indul ki, hogy az ilyen megoldás tiszteletben tartja a 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének első tagmondatából eredő, a jelen ítélet 42–48. pontjában felidézett ítélkezési gyakorlatban értelmezett követelményeket, mivel e megoldás egyszerre teszi lehetővé azt, hogy az érintett fogyasztók teljes mértékben mentesüljenek az általuk kötött szerződésben szereplő, árfolyamkockázatra vonatkozó tisztességtelen kikötés alól, miközben e szerződés összes többi kikötése hatályban marad, és e megoldás egyúttal biztosítja az e tisztességtelen kikötés elhagyásához kapcsolódó visszatartó hatást. Az említett megoldás végrehajtását követően ugyanis már nem e fogyasztók, hanem az érintett hitelintézet viseli az említett tisztességtelen feltétel által kiváltott pénzügyi következményeket, míg az említett fogyasztók továbbra is részesülnek az említett szerződésben kikötött, devizához kapcsolódó kedvező kamatláb előnyeiben, anélkül hogy ugyanezen kikötés bármilyen módosítására szükség lenne.

51 Márpedig a Bíróság rendelkezésére álló iratok nem tartalmazzak olyan elemeket, amelyek kétségbe vonnák, hogy az ilyen eredmény főszabály szerint alkalmas annak biztosítására, hogy az e hitelintézet által ugyanezen tisztességtelen kikötés alapján jogalap nélkül megszerzett összegeket e rendelkezésnek megfelelően ugyanezen fogyasztóknak visszatérítsék.

52 Mindemellett a 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének második tagmondata úgy rendelkezik, hogy a tisztességtelen feltételek mellőzését követően az érintett szerződés „[e] feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket”.

53 E tekintetben igaz, hogy maga a 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének második tagmondata nem határozza meg az annak lehetőségét szabályozó kritériumokat, hogy a szerződés a „tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető” legyen, hanem a nemzeti jogrendre bízta azoknak az uniós jog tiszteletben tartásával történő megállapítását. Így egy konkrét helyzetben főszabály szerint a nemzeti jog által előírt szempontokra tekintettel kell megvizsgálni azon szerződés fennmaradásának lehetőségét, amelynek egyes kikötéseit érvénytelenné nyilvánították (2019. október 3-i Dziubak ítélet, C-260/18, EU:C:2019:819, 40. pont).

54 Ráadásul a 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének célja a felek közötti egyensúly helyreállítása, főszabály szerint egy szerződés egésze érvényességének fenntartásával, nem pedig a tisztességtelen feltételeket tartalmazó valamennyi szerződés semmissé nyilvánítása (2019. március 14-i Dunai ítélet, C-118/17, EU:C:2019:207, 40. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

55 Mindazonáltal megvannak a határai annak a mérlegelési mozgástérnek, amellyel a tagállamok valamely szerződés tisztességtelen feltételek nélküli fennmaradásának lehetőségét szabályozó kritériumok meghatározását illetően rendelkeznek.

56 Így egyrészt a 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdése második tagmondatának szövegéből az következik, hogy az érintett szerződésnek főszabály szerint úgy kell fennmaradnia, hogy kizárólag csak a tisztességtelen kikötések elhagyása jelentsen módosulást, ha a nemzeti jogszabályok értelmében a szerződés fennmaradása jogilag lehetséges, és a nemzeti bíróságok ennél fogva kizárólag arra kötelesek, hogy mellőzzék a tisztességtelen szerződési feltétel alkalmazását annak érdekében, hogy az ne váltson ki kötelező joghatásokat az érintett fogyasztó tekintetében, de nem jogosultak arra, hogy e feltétel tartalmát módosítsák (lásd ebben az értelemben: 2012. június 14-i Banco Español de Crédito ítélet, C-618/10, EU:C:2012:349, 65. pont).

57 A Bíróság e vonatkozásban megállapította, hogy ha a nemzeti bíróság jogosult lenne arra, hogy az ilyen szerződésben foglalt tisztességtelen feltételek tartalmát módosítsa, e lehetőség sérthetné a 93/13 irányelv 7. cikke által elérni kívánt hosszú távú cél megvalósulását. E lehetőség ugyanis elősegítené annak a visszatartó erőnek a megszüntetését, amely az eladók vagy szolgáltatók tekintetében jelentkezik az ilyen tisztességtelen feltételeknek a fogyasztók vonatkozásában való pusztán és egyszerű alkalmazhatatlansága következtében, mivel az eladók vagy szolgáltatók továbbra is alkalmazni próbálnák e feltételeket annak tudatában, hogy még ha azok érvénytelenségét meg is állapítanák, a szerződést a nemzeti bíróság a szükséges mértékben továbbra is kiegészíthetné oly módon, hogy ezen eladók vagy szolgáltatók érdekei biztosítottak legyenek (2019. március 26-i Abanca

Corporación Bancaria és Bankia ítélet, C-70/17 és C-179/17, EU:C:2019:250, 54. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

58 Másrészt, feltéve hogy a jelen ítélet 56. pontjában említett feltétel teljesül, annak lehetőségét, hogy a szóban forgó szerződés a nemzeti jog szabályainak megfelelően a tisztességtelen feltételei nélkül is fennmaradhasson, objektív megközelítésből kell vizsgálni (2023. november 23-i Proident Polska ítélet, C-321/22, EU:C:2023:911, 81. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Így ezen szerződés felei egyikének helyzete nem tekinthető a szerződés jövője szabályozásában meghatározó szempontnak (2012. március 15-i Pereničová és Perenič ítélet, C-453/10, EU:C:2012:144, 32. pont).

59 Így felmerül a kérdés, hogy a jelen ítélet 49. és 50. pontjában említett megoldás összhangban áll-e ezen irányelvnek az ezen ítélet 53–58. pontjában felidézett ítélkezési gyakorlat szerint értelmezett 6. cikke (1) bekezdése második tagmondatával.

60 A kérdést előterjesztő bíróság hajlik annak megállapítására, hogy ez a helyzet áll fenn, mivel a jelen ügyben az árfolyamkockázatra vonatkozó tisztességtelen kikötést álláspontja szerint egyszerűen elhagyják az alapügyben szóban forgó lízingszerződésből, így e feltétel már nem jelent kötelezettséget a két fogyasztó számára. E szerződés így a 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének második tagmondata értelmében vett „tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető” a DH1 és a DH2 törvényben előírt átváltási mechanizmus révén, és ennél fogva e rendelkezés értelmében „változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket”.

61 Ugyanakkor a nemzeti jog által alkalmazott ilyen megoldás önmagában nem elegendő annak megállapításához, hogy valamely szerződés a 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének második tagmondata értelmében „tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető”.

62 E célból ugyanis bizonyítani kell, hogy – amint az a jelen ítélet 56. és 58. pontjában említett ítélkezési gyakorlatból következik – az érintett szerződés ilyen fennmaradása jogilag lehetséges, és hogy az nem jár azon túlmenő módosítással, mint ami az e kikötések elhagyásából ered, aminek hiányában e szerződés fennmaradása ellentétes lenne e rendelkezéssel.

63 Márpedig ha a kérdést előterjesztő bíróság korábban már megállapította – mint a jelen ügyben is –, hogy az árfolyamkockázatra vonatkozó kikötés határozza meg az alapügyben szóban forgó szerződés elsődleges tárgyát, és annak megszüntetése e szerződés érvénytelenségét vonná maga után, a szerződés fennmaradása jogilag nem tűnik lehetségesnek, amit ugyanakkor a kérdést előterjesztő bíróságnak kell adott esetben értékelnie (lásd ebben az értelemben: 2019. június 5-i GT ítélet, C-38/17, EU:C:2019:461, 43. pont; 2019. március 14-i Dunai ítélet, C-118/17, EU:C:2019:207, 52. pont).

64 Ezenkívül a Bíróság kimondta, hogy a nemzeti bíróság nem orvosolhatja a szerződésnek az abban szereplő valamely kikötés tisztességtelen jellegéből eredő érvénytelenségét oly módon, hogy e szerződést érvényesnek nyilvánítja, és egyidejűleg módosítja annak pénznemét. A bíróság ilyen beavatkozása végeredményben e kikötés tartalmának megváltoztatását jelentené (2023. április 27-i AxFin Hungaria ítélet, C-705/21, EU:C:2023:352, 41. pont).

65 Márpedig, ellentétben azzal, amit a kérdést előterjesztő bíróság sugall, ezt az értékelést nem kérdőjelezi meg a jelen ítélet 49. és 50. pontjában összefoglalt kiegészítő pontosítások, amelyeket e bíróság az általa végrehajtani kívánt „érvényessé nyilvánításra” vonatkozóan adott, és amellyel kapcsolatban jelzi, hogy adott esetben felválthatja azt az érvénytelenséget megállapító határozat meghozataláig „terjedő időre történő hatályossá nyilvánítással”.

66 Tekintettel ugyanis arra, hogy e további pontosítások szerint az ilyen megoldás végső soron azzal a következménnyel jár, hogy az árfolyamkockázatot és annak pénzügyi következményeit, amelyek eredetileg az árfolyamkockázatra vonatkozó kikötés alapján az érintett fogyasztókra hárultak, immár a hitelintézet viseli, meg kell állapítani, hogy ezek szükségszerűen e kikötés módosítását eredményezik.

67 Ebből következik, hogy nem állapítható meg, hogy a szóban forgó szerződés a 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének második tagmondata értelmében a „tiszteességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető” lenne.

68 Kétségtelen, hogy a Bíróság kimondta, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével ilyen helyzetben nem ellentétes az, ha a nemzeti bíróság a szerződések jogára vonatkozó elvek alkalmazásával a szerződésben szereplő tiszteességtelen feltételt úgy semmisíti meg, hogy azt a nemzeti jog valamely diszpozitív vagy az ezen szerződés feleinek megállapodása esetén alkalmazandó rendelkezésével helyettesíti olyan helyzetekben, amelyekben e tiszteességtelen kikötés érvénytelenségének megállapítása arra kötelezi a bíróságot, hogy az említett szerződést teljes egészében semmisítse meg, és ezzel a fogyasztót különösen káros következményeknek teszi ki, és így őt ezáltal bünteti (lásd ebben az értelemben: 2019. március 26-i Abanca Corporación Bancaria és Bankia ítélet, C-70/17 és C-179/17, EU:C:2019:250, 56., 59. és 64. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

69 E vonatkozásban hangsúlyozni kell, hogy a szerződés teljes érvénytelenségének megállapítása következtében a fogyasztó helyzetére gyakorolt, az ezen ítélkezési gyakorlat szerinti következmények értékelése szempontjából a fogyasztó e tekintetben kinyilvánított szándéka döntő jelentőséggel bír (2022. szeptember 8-i D. B. P. és társai [Devizában nyilvántartott jelzáloghitel] ítélet, C-80/21–C-82/21, EU:C:2022:646, 74. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

70 Márpedig a jelen ügyben, függetlenül attól, hogy létezik-e az említett ítélkezési gyakorlat értelmében a magyar jogban valamely diszpozitív vagy az érintett szerződés feleinek megállapodása esetén alkalmazandó rendelkezés, a két fogyasztó mind a kérdést előterjesztő bíróság előtt, mind pedig a Bírósághoz benyújtott írásbeli észrevételeiben egyértelműen kifejezte azon kívánságát, hogy az alapügyben szóban forgó lízingszerződést teljes egészében nyilvánítsák semmisnek. E körülmények között a jelen ügyben nem állapítható meg azon feltétel teljesülése, amely szerint a szerződés egészének megsemmisítése folytán az érintett fogyasztókat különösen káros következmények érik, ami ahhoz szükséges, hogy a nemzeti bíróság a megsemmisített tiszteességtelen kikötést a belső jogának valamely diszpozitív vagy az ezen szerződés feleinek megállapodása esetén alkalmazandó rendelkezésével helyettesíthesse (lásd ebben az értelemben: 2022. szeptember 8-i D. B. P. és társai [Devizában nyilvántartott jelzáloghitel] ítélet, C-80/21–C-82/21, EU:C:2022:646, 78. pont).

71 Másodszor, a Bíróság megállapította, hogy a 93/13 irányelv 7. cikkének (1) bekezdése nem képezi akadályát annak, hogy a tagállamok jogszabállyal vessenek véget a tiszteességtelen szerződési feltételek fogyasztók és eladók vagy szolgáltatók közötti szerződésekben történő használatának, megőrizve ezzel e szerződések érvényességét, azzal a megkötéssel, hogy a nemzeti jogalkotó e vonatkozásban köteles tiszteletben tartani az ugyanezen irányelv 6. cikkének (1) bekezdéséből eredő követelményeket (lásd ebben az értelemben: 2019. március 14-i Dunai ítélet, C-118/17, EU:C:2019:207, 40. és 42. pont; 2021. április 29-i Bank BPH ítélet, C-19/20, EU:C:2021:341, 77. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

72 Ugyanakkor a Bíróság rendelkezésére álló iratokból nem tűnik ki, hogy a jelen ügyben létezne ilyen szabályozás az árfolyamkockázatra vonatkozó kikötést illetően, mivel a kérdést előterjesztő bíróság ennek keretében kizárólag az árfolyamrésre vonatkozó kikötésekkel kapcsolatos nemzeti jogszabályokra hivatkozik, amelyek célja az, hogy „a nagyszámú érvényes szerződés esetén a fogyasztókat mentesítsék az árfolyamkockázat jövőbeni viselése alól”.

73 E tekintetben a Bíróság megállapította, hogy az árfolyamrésre vonatkozó kikötésekkel kapcsolatos problémák orvoslására irányuló jogszabály fennállása nem érinti azt a vizsgálatot, amelyet a 93/13 irányelvre tekintettel az érintett szerződések más feltételei, mint például az árfolyamkockázatra vonatkozó kikötések tekintetében kell elvégezni (lásd ebben az értelemben: 2019. március 14-i Dunai ítélet, C-118/17, EU:C:2019:207, 46. pont; 2021. szeptember 2-i OTP Jelzálogbank és társai ítélet, C-932/19, EU:C:2021:673, 45. pont).

Annak következményeiről, hogy valamely szerződés a tisztességtelen kikötések kihagyásával nem teljesíthető

74 Az azon megállapításból eredő következményeket illetően, amely szerint a tisztességtelen kikötést tartalmazó szerződés a 93/13 irányelv 6.cikke (1) bekezdésének második tagmondata értelmében e kikötés kihagyásával nem teljesíthető, emlékeztetni kell arra, hogy a 93/13 irányelv nem szabályozza kifejezetten az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésnek az abban foglalt tisztességtelen feltételek elhagyását követő érvénytelenségéből eredő következményeket. Ennélfogva a tagállamok feladata meghatározni az ilyen megállapítás következményeit, azzal, hogy az általuk e tekintetben alkalmazott szabályoknak összeegyeztethetőnek kell lenniük az uniós joggal, és különösen az ezen irányelv által követett célokkal (2023. június 15-i Bank M. [A szerződés semmisségének következményei] ítélet, C-520/21, EU:C:2023:478, 64. pont).

75 Ugyanakkor ebben az összefüggésben a Bíróság emlékeztetett arra is, hogy a tisztességtelen kikötéseknek a fogyasztókra való pusztán és egyszerű alkalmazhatatlanságának visszatartó hatást kell gyakorolnia, mivel ezen alkalmazhatatlanságból e fogyasztó ahhoz való jogának kell keletkeznie, hogy visszatérítsék számára az érintett eladó vagy szolgáltató által az ilyen kikötések alapján jogalap nélkül megszerzett előnyöket. A Bíróság megállapította tehát, hogy mivel az ilyen visszatérítési kötelezettség hiánya megkérdőjelezhetné e visszatartó hatást, hasonló visszafizetési kötelezettséget kell elismerni, amennyiben a fogyasztó és az eladó vagy szolgáltató között létrejött szerződés kikötéseinek tisztességtelen jellege nemcsak e feltételek semmisségét, hanem e szerződés teljes egészének érvénytelenségét is maga után vonja (2023. június 15-i Bank M. [A szerződés semmissé nyilvánításának következményei] ítélet, C-520/21, EU:C:2023:478, 65. és 66. pont).

76 Ebből következik, hogy a jelzáloghitel-szerződések tisztességtelen feltételek megléte miatti semmisségének gyakorlati következményeire vonatkozó nemzeti szabályok uniós joggal való összeegyeztethetősége attól a kérdéstől függ, hogy e szabályok egyrészt lehetővé teszik-e a fogyasztó azon jogi és ténybeli helyzetének helyreállítását, amelyben az érintett fogyasztó akkor lett volna, ha nem köti meg e szerződést, másrészt nem veszélyeztetik-e a 93/13 irányelv által elérni kívánt visszatartó hatást (2023. június 15-i Bank M. [A szerződés semmissé nyilvánításának következményei] ítélet, C-520/21, EU:C:2023:478, 68. pont).

77 Az ilyen jogi és ténybeli állapot helyreállítása érdekében az olyan lízingszerződés esetében, mint amelyről az alapügyben szó van, a fogyasztóknak egyrészt jogosultnak kell lenniük a hitelintézettől legalább az e szerződés teljesítése címén megfizetett havi törlesztőrészek és költségek visszatérítését, valamint a felszólítástól számított törvényes késedelmi kamatok megfizetését követelni (lásd ebben az értelemben: 2023. június 15-i Bank M. [A szerződés semmissé nyilvánításának következményei] ítélet, C-520/21, EU:C:2023:478, 74. pont).

78 Így a jelen ügyben nem elegendő, ha kizárólag az érintett hitelintézet által az árfolyamkockázatra vonatkozó kikötés alapján kapott összegeket térítik vissza a két fogyasztónak, amint azt a kérdést előterjesztő bíróság javasolja, mivel e fogyasztóknak – éppen ellenkezőleg – az alapügyben szóban forgó lízingszerződés alapján megfizetett havi törlesztőrészek és költségek teljes összegének visszatérítése jár.

79 Másrészt, ami az érintett eladót vagy szolgáltatót, vagyis a jelen ügyben a hitelintézetet illeti, az nem lehet jogosult arra, hogy a fogyasztóktól a lízingszerződés teljesítése címén a rendelkezésükre bocsátott vagyontárgy visszaszolgáltatásán vagy az annak megfelelő érték visszafizetésén túlmenő ellentételezést, valamint adott esetben késedelmi kamatok megfizetését követelje. Az a tény ugyanis, hogy e hitelintézetnek ilyen jogot biztosítanak, és ennélfogva az ahhoz való jogot biztosítják, hogy díjazásban részesüljön e fogyasztási cikk e fogyasztók általi használatáért, elősegítené azon visszatartó hatás megszüntetését, amelyet az eladókra vagy szolgáltatókra az e szerződés semmisségének megállapítása gyakorol (lásd ebben az értelemben: 2023. június 15-i Bank M. [A szerződés semmissé nyilvánításának következményei] ítélet, C-520/21, EU:C:2023:478, 76. és 78. pont).

80 Ezt az értelmezést nem kérdőjelezi meg a kérdést előterjesztő bíróság által említett azon követelmény, hogy biztosítani kell, hogy a kiszabott szankció „arányos legyen”. Egyrészt ugyanis a Bíróság kimondta, hogy azon szerződés érvénytelenné nyilvánítása, amelynek valamely feltétele tisztességtelen jellegét megállapították, nem minősül a 93/13 irányelvben előírt szankciónak (2024. május 30-i Deutsche Bank Polska végzés, C-325/23, EU:C:2024:453, 74. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

81 Másrészt, bár azon jogi és ténybeli állapot helyreállításának célját, amelyben az érintett fogyasztó az általa kötött szerződésben szereplő tisztességtelen feltétel hiányában lett volna, az arányosság elvének tiszteletben tartása mellett kell követni, ezen elvvel csak akkor ellentétes e szerződés egészének érvénytelenné nyilvánítása, ha azon következmények objektív megközelítés alapján történő meghatározása, amelyeket valamely kikötés tisztességtelen jellegének megállapításából az e kikötést tartalmazó szerződés fennmaradásának kérdéséről a nemzeti jog alapján kell levonni, mérlegelési vagy értelmezési mozgásteret hagy a nemzeti bíróság számára (lásd ebben az értelemben: 2023. november 23-i Provident Polska ítélet, C-321/22, EU:C:2023:911, 85. és 86. pont).

82 Márpedig olyan körülmények között, mint amelyekről az alapügyben szó van, ki kell zárni az ilyen mozgáster fennállását, amint az a jelen ítélet 67. pontjából következik.

83 Amennyiben a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy belső jogára tekintettel csak úgy lehetséges azon jogi és ténybeli állapot helyreállítása, amelyben az érintett fogyasztók a megkötött szerződés hiányában lettek volna, ha e jogot *contra legem* értelmezi, emlékeztetni kell arra, hogy ha a Bíróság ítélkezési gyakorlata egyértelmű választ adott az uniós jog értelmezésével kapcsolatos valamely kérdésre, a nemzeti bíróságnak meg kell tennie mindent, ami az uniós jog ezen értelmezésének érvényre juttatásához szükséges (2022. március 10-i Grossmania ítélet, C-177/20, EU:C:2022:175, 42. pont).

84 Márpedig a jelen ügyben az irányelvi rendelkezéseket illetően igaz, hogy azok önmagukban nem keletkeztetnek magánszemélyekre vonatkozó kötelezettségeket, következésképpen azokra önmagukban nem is lehet nemzeti bíróság előtt magánszemélyekkel szemben hivatkozni (2022. január 18-i Thelen Technopark Berlin ítélet, C-261/20, EU:C:2022:33, 32. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

85 Mindemellett a nemzeti jog uniós joggal összhangban álló értelmezésének elve a Szerződések rendszeréből következik, amennyiben lehetővé teszi a nemzeti bíróságoknak, hogy az előttük folyamatban lévő ügyek elbírálása során hatáskörüknek megfelelően biztosítsák az uniós jog teljes érvényesülését (2024. április 9-i Profi Credit Polska [Jogerős határozattal befejezett eljárás újraindítása] ítélet, C-582/21, EU:C:2024:282, 61. pont).

86 E tekintetben a Bíróság több alkalommal kimondta, hogy kizárólag magánszemélyek közötti jogvita esetén a valamely irányelv által meghatározott kötelezettségeknek a nemzeti jogába való átültetése érdekében hozott rendelkezések alkalmazása során egy tagállami bíróság a nemzeti jogrend valamennyi szabályát köteles figyelembe venni, és azt a lehetőségekhez képest, az irányelv szövegét és célját figyelembe véve köteles úgy értelmezni, hogy az irányelv céljával összhangban lévő eredményre jusson (2022. január 18-i Thelen Technopark Berlin ítélet, C-261/20, EU:C:2022:33, 27. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

87 Kétségtelen, hogy a nemzeti jog uniós joggal összhangban álló értelmezése ezen elvének vannak bizonyos korlátai. Így a nemzeti bíróság azon kötelezettségét, hogy a belső joga irányadó szabályainak értelmezésekor és alkalmazásakor figyelembe kell vennie az irányelv tartalmát, az általános jogelvek korlátozzák, továbbá e kötelezettség nem szolgálhat a nemzeti jog *contra legem* értelmezésének alapjául (2014. április 30-i Kásler és Káslerné Rábai ítélet, C-26/13, EU:C:2014:282, 65. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

88 Mindazonáltal a Bíróság azt is kimondta, hogy az összhangban álló értelmezés követelménye a nemzeti bíróságok azon kötelezettségével jár, hogy adott esetben módosítaniuk kell az állandó ítélkezési

gyakorlatot, amennyiben az a belső joguknak valamely irányelv céljaival összeegyeztethetetlen értelmezésén alapul, és hogy – bírói hatalmuknál fogva – mellőzniük kell valamely felsőbb bíróság által elfogadott minden olyan értelmezés alkalmazását, amely e bíróságra nézve e jog értelmében kötelező lenne, amennyiben ezen értelmezés nem egyeztethető össze ezen irányelvvel (lásd ebben az értelemben: 2019. június 24-i Popławski ítélet, C-573/17, EU:C:2017:503, 78. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

89 Következésképpen valamely nemzeti bíróság nem tekintheti megalapozottnak úgy, hogy csupán azon okból kifolyólag lehetetlen a kérdéses nemzeti rendelkezést az uniós joggal összhangban értelmezni, hogy e rendelkezést korábban állandó jelleggel e joggal összeegyeztethetetlen módon értelmezték (2019. június 24-i Popławski ítélet, C-573/17, EU:C:2017:503, 79. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

90 Mindazonáltal abban az esetben, ha ez a lehetetlenség bizonyítást nyer, a két fogyasztónak – mint a nemzeti jog uniós joggal való összeegyeztethetlensége miatt sérelmet szenvedett feleknek – lehetőséget kell biztosítani arra, hogy az 1991. november 19-i Francovich és társai ítéletből (C-6/90 és C-9/90, EU:C:1991:428) eredő ítélkezési gyakorlatra hivatkozzanak annak érdekében, hogy adott esetben kártérítést kapjanak (lásd ebben az értelemben: 2022. január 18-i Thelen Technopark Berlin ítélet C-261/20, EU:C:2022:33, 41. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

91 A fentiek összességére tekintettel az első és a harmadik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését – ezen irányelv 7. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben – úgy kell értelmezni, hogy e rendelkezés nem teszi lehetővé annak megállapítását, hogy a devizában nyilvántartott olyan lízingszerződés, amely az e devizához kapcsolódó árfolyamkockázatot az érintett fogyasztóra hárító kikötés mint tisztességtelen kikötés elhagyása folytán érvénytelenné vált, az első rendelkezés értelmében „a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető”, ha e szerződés olyan nemzeti jogszabály hatálya alá tartozik, amely az ilyen szerződés érvénytelenségének jogkövetkezményeként azt írja elő, hogy e fogyasztót kizárólag a tisztességtelen kikötés hátrányos hatásai alól kell teljes mértékben mentesíteni, miközben e szerződés többi elemének érvényessége és kötelező jellege fennmarad. Ilyen esetben, mivel az említett szerződés az említett kikötés kihagyásával nem maradhat fenn, az említett rendelkezések azon jogi és ténybeli állapot helyreállítását írják elő, amelyben az említett fogyasztó ugyanezen szerződés hiányában lett volna.

A második kérdésről

92 Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kívánja megtudni, hogy a 93/13 irányelv lehetővé teszi-e a nemzeti bíróság számára, hogy eltérjen az olyan nemzeti szabályozástól, amely az ezen irányelv hatálya alá tartozó, devizában nyilvántartott lízingszerződéseket illetően előírja, hogy az érintett hitel összegét az e jogszabályban meghatározott időponttól nemzeti valutára kell átváltani annak érdekében, hogy az ilyen szerződéseket kötő fogyasztókat – függetlenül attól, hogy e szerződések érvényesek-e, vagy sem – a jövőre nézve mentesítsék az e szerződésekben szereplő, árfolyamkockázatra vonatkozó kikötéshez kapcsolódó pénzügyi következményektől, amennyiben az ilyen szabályozás azt eredményezi, hogy e fogyasztókra egy bizonyos szintű árfolyamkockázat hárul.

93 E tekintetben elegendő megjegyezni, hogy az első és a harmadik kérdésre adott válaszra tekintettel a második kérdést nem szükséges megválaszolni.

A költségekről

94 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (tizedik tanács) a következőképpen határozott:

A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 6. cikkének (1) bekezdését ezen irányelv 7. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben

a következőképpen kell értelmezni:

e rendelkezés nem teszi lehetővé annak megállapítását, hogy a devizában nyilvántartott olyan lízingszerződés, amely az e devizához kapcsolódó árfolyamkockázatot az érintett fogyasztóra hárító kikötés mint tisztességtelen kikötés elhagyása folytán érvénytelenné vált, az első rendelkezés értelmében „a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető”, ha e szerződés olyan nemzeti jogszabály hatálya alá tartozik, amely az ilyen szerződés érvénytelenségének jogkövetkezményeként azt írja elő, hogy e fogyasztót kizárólag a tisztességtelen kikötés hátrányos hatásai alól kell teljes mértékben mentesíteni, miközben e szerződés többi elemének érvényessége és kötelező jellege fennmarad. Ilyen esetben, mivel az említett szerződés az említett kikötés kihagyásával nem teljesíthető, az említett rendelkezések azon jogi és ténybeli állapot helyreállítását írják elő, amelyben az említett fogyasztó ugyanezen szerződés hiányában lett volna.

Aláírások
